

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERTUĞRUL DALBAŞ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/7805
Karar Tarihi : 25/10/2017

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Rıdvan GÜLEÇ
Raportör : Gülbin AYNUR
Başvurucu : Ertuğrul DALBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idare mahkemesi kararına karşı üst mahkemeye yapılan kanun yolu (itiraz) başvurusunun süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü Anayasa Mahkemesine sunmuştur.
7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucaya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
9. İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü emrinde şube müdürü olarak görev yapan başvurucu, Kurumun Disiplin Kurulunun 21/2/2012 tarihli kararıyla kınama cezası ile cezalandırılmıştır.

10. Başvurucu, kınama cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle İstanbul 5. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.
11. Başvurucu, dava dilekçesinde tebligat adresi olarak çalıştığı Kurumun adresini göstermiştir.
12. İstanbul 5. İdare Mahkemesi 16/5/2012 tarihli kararıyla yürütmenin durdurulması istemini reddetmiştir.
13. Bu karar 8/6/2012 tarihinde dava dilekçesinde gösterdiği işyeri adresinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.
14. Başvurucunun yürütmenin durdurulması talebinin reddine dair karara karşı yaptığı itiraz, İstanbul Bölge İdare Mahkemesinin 29/6/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.
15. Bu karar da başvurucunun dava dilekçesinde gösterdiği işyeri adresine tebliğe çıkarılmış ancak tebligatın gerçekleştirilememesi nedeniyle tebliğ evrakı iade edilmiştir.
16. Tebliğ evrakının iade edilmesi üzerine İstanbul 5. İdare Mahkemesi 29/6/2012 tarihli kararı bu kez "*MERNİS Adresi*" açıklamasıyla "*G. Mahallesi Ü. Sokak No:14 İç Kapı No: 4 ...*" adresine tebliğe çıkarmıştır.
17. Bu tebligat 14/8/2012 tarihinde bizzat başvurucuya teslim edilmek suretiyle gerçekleştirilmiştir.
18. Dava, İstanbul 5. İdare Mahkemesinin 27/2/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.
19. Karar, bir önceki tebligatın gerçekleştirildiği "G. Mahallesi Ü. Sokak No: 14 İç Kapı No: 4 ..." adresine tebliğe çıkarılmıştır. Ancak bu tebliğ zarfında bir önceki tebligattakinin (bkz. § 16) aksine söz konusu adresin MERNİS (Merkezî Nüfus İdaresi Sistemi) adresi olduğuna dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.
20. Tebliğ memuru tarafından tebliğ mazbatasının üzerindeki adreste yer alan "Ü. Sokak" kısmı çizilerek el yazısıyla "K. Sokak İSKİ Lojmanları No: 8" olarak düzeltilmiştir. Başvurucu bireysel başvuru formunda, yaklaşık on beş yıldır ikamet adresinin aynı olduğunu ancak Belediyenin sokak isimlerini değiştirdiğini, tebligatın sokak ismi yönünden güncellenmeyen eski MERNİS adresine gönderilmesi sonucu adresin karıştırılmış olması ihtimalinin bulunduğunu belirtmektedir.
21. Bu şekilde düzeltilen adrese gidildiğinde başvurucunun bulunmadığı belirtilerek 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca kapıya haber kâğıdı yapıştırmak suretiyle tebliğ evrakı 29/3/2013 tarihinde muhtara teslim edilmiştir. Tebliğ mazbatasının üzerine E.A. isimli komşuya haber verildiği şerhi düşülmüştür.
22. Başvurucu 8/7/2013 tarihinde, İstanbul 5. İdare Mahkemesinin esas hakkındaki 27/2/2013 tarihli kararına karşı İstanbul Bölge İdare Mahkemesi nezdinde itiraz yoluna başvurmuştur.
23. Başvurucu itiraz dilekçesinde; itiraza konu kararın kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğini, kararı dosyanın hangi aşamada olduğunu öğrenmek için Mahkeme Kalemini telefonla araması üzerine 4/7/2013 tarihinde karardan haberdar olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, dava dilekçesinde gösterdiği işyeri adresinin

tebligata elverişli bir adres olduğunu, MERNİS adresine yönelmeyi gerektiren bir durum bulunmadığını, kaldı ki tebliğ zarfına yazılan MERNİS adresinin de güncel olmayıp davanın açıldığı tarihteki MERNİS adresi olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, muhtarlıktan yaptığı araştırmada tebligattan en yakın komşu olarak haberdar edildiği belirtilen ancak kendisinin tanımadığı E.A. isimli şahsın farklı bir sokakta oturduğunu tespit ettiğini, dolayısıyla adı geçen kişinin komşusu olmadığını belirterek usulsüz tebligat nedeniyle itirazının süresinde yapıldığının kabul edilmesini talep etmiştir. Başvurucu, E.A. isimli şahsın G. Mahallesi Z. Sokak No: 7 ...Apt. ... Blok Daire ...'de ikamet ettiğine dair 8/7/2013 tarihli muhtarlık yazısını itiraz dilekçesi ekinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesine sunmuştur. Başvurucu aynı belgeyi bireysel başvuru formuna da eklemiştir.

24. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 27/9/2013 tarihli kararıyla itirazı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinde İstanbul 5. İdare Mahkemesinin itiraza konu kararının başvuruca 29/3/2013 tarihinde tebliğ edildiği, bu tarihten itibaren otuz günlük itiraz süresi geçirildikten sonra 8/7/2013 tarihinde itirazda bulunulduğu belirtilmiştir.

25. İtirazın süre aşımından reddine dair karar "*MERNİS Adresi*" açıklamasıyla "*G. Mahallesi K. Sokak No: 8 İç Kapı No: 4 ...*" adresine tebliğ çikarılmış ve başvuruca tebliğ edilmiştir.

26. Bu aşamada dava dosyasına ibraz edilen 19/11/2013 tarihli vekâletnameye istinaden Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) başvuru vekili eklenmiştir.

27. Başvurucunun karar düzeltme istemi İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci Kurulunun 18/3/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

28. Nihai karar 25/4/2014 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

29. Başvurucu 22/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

30. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "*İdari davaların açılması*" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İdari davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin ... adresleri ...

(...)

Gösterilir."

31. 2577 sayılı Kanun'un olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan şekliyle "*İtiraz*" kenar başlıklı 45. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdare ve vergi mahkemelerinin;

(...)

c) Kamu görevlilerine uyarma ve kınama cezası verilmesine ilişkin işlemlerden,

(...)

kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak verdikleri nihai kararlar ile tek hâkimle verilen nihai kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebilir.

2. İdare ve vergi mahkemelerinin yukarıdaki fıkra uyarınca verdikleri nihai kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gündür.

(...)"

32. 7201 sayılı Kanun'un "Bilinen adreste tebligat" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"Tebliğat, tebliğ yapılacak şahsa bilinen en son adresinde yapılır. Şu kadar ki; kendisine tebliğ yapılacak şahsın müracaatı veya kabulü şartıyla her yerde tebligat yapılması caizdir.

(Ek fıkra: 11/01/2011-6099 S.K./3.mad.) Bilinen en son adresin tebligata elverişli olmadığıın anlaşılması veya tebligat yapılamaması hâlinde, muhatabın adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim yeri adresi, bilinen en son adresi olarak kabul edilir ve tebligat buraya yapılır."

33. 7201 sayılı Kanun'un "Belli bir yerde veya evde meslek ve sanat icrası" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Belli bir yerde devamlı olarak meslek veya sanatını icra edenler, o yerde bulunmadıkları takdirde tebliğ aynı yerdeki daimi memur veya müstahdemlerinden birine, ...yapılır."

34. 7201 sayılı Kanun'un "Tebliğ imkânsızlığı ve tebellüğden imtina" kenar başlıklı 21. maddesi şöyledir:

"Kendisine tebligat yapılacak kimse veya yukarıdaki maddeler mucibince tebligat yapılabilecek kimselerden hiçbiri gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse, tebliğ memuru tebliğ olunacak evraki, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memurlarına imza mukabilinde teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber, adreste bulunmama halinde tebliğ olunacak şahsa keyfiyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirilir. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır.

(Ek fıkra: 11/01/2011-6099 S.K./5.mad.) Gösterilen adres muhatabın adres kayıt sistemindeki adresi olup, muhatap o adreste hiç oturmamış veya o adresten sürekli olarak ayrılmış olsa dahi, tebliğ memuru tebliğ olunacak evraki, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memurlarına imza karşılığında teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırır. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır."

35. 7201 sayılı Kanun'un "Usulüne aykırı tebliğin hükmü" kenar başlıklı 32. maddesi şöyledir:

"Tebliğ usulüne aykırı yapılmış olsa bile, muhatabı tebliğe muttali olmuş ise muteber sayılır.

Muhatabın beyan ettiği tarih, tebliğ tarihi addolunur."

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

36. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

37. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye erişim hakkını hukukun üstünlüğü ilkesinin temel unsurlarından biri olarak kabul etmekte; mahkemeye erişim hakkının ve başvuru yapılabilmesi konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple hukuki belirsizliklerin ya da uygulamadaki belirsizliklerin tarafların mahkemeye erişimine zarar verdiği durumlarda bu hakkın ihlal edildiğine karar verilmektedir (*Geffre/Fransa*, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34).

38. AİHM, dava hakkını süre sınırına bağlayan iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının öncelikli olarak kamu otoritelerinin ve özellikle mahkemelerin görevi olduğunu belirtmekte; AİHM'in rolünün bu yorumun etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığının tespitiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Süre sınırı getiren kuralların uygun adalet yönetiminin güvence altına alınması amacına dayandığına işaret eden AİHM, bu kuralların veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. AİHM, bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (*Eşim/Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 20).

39. AİHM'e göre mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamalar mahkemeye erişim hakkının ihlaline yol açabilir. Bununla birlikte dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ne var ki öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir (*Osul/İtalya*, B. No: 36534/97, 11/7/2002, §§ 36-40).

40. Mahkemeye erişim hakkı sadece ilk derece mahkemesine dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir (*Bayar ve Gürbüz/Türkiye*, B. No: 37569/06, 27/11/2012, § 42).

41. AİHM; Sözleşme sisteminin bazı durumlarda Sözleşmeci devletlerin Sözleşme'nin 6. maddesiyle güvence altına alınan haklardan etkili olarak yararlanılmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almasını gerektirdiğini (*Vaudelle/Fransa*, B. No: 35683/97, 3/1/2001, § 52), bunun her şeyden önce hakkında dava açılan kişinin durumdan haberdar edilmesini içerdiğini ifade etmektedir (*Dilipak ve Karakaya/Türkiye*, B. No: 7942/05, 24838/05, 4/3/2014, § 77).

42. AİHM, asliye hukuk mahkemesinde açılan tazminat davasında davalı tarafın adresinin tespit edilememesi nedeniyle ilan yoluyla tebligat yapılarak hakkındaki davanın bildirilmesi ve yargılamanın davalının yokluğunda neticelendirilmesinin şikâyet konusu edildiği başvuruda yetkili makamların, hakkında açılan davayla ilgili olarak başvurunu bilgilendirmek amacıyla gerekli özeni gösterip göstermediklerinin belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (*Dilipak ve Karakaya/Türkiye*, § 80).

43. AİHM, somut uyuşmazlıkta 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kişiye tebligatta bulunulduğu varsayımının Sözleşme ile kendiliğinden bağdaşmaması hâlinde yine de bilinen son adresin başvuruna ait olduğundan ya da yargılamadan başvuranın haberdar edildiğinden emin olunması gerektiğini belirtmektedir (*Dilipak ve Karakaya/Türkiye*, § 100).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 25/10/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu, idari işlemin iptali istemiyle açtığı davada İdare Mahkemesince verilen ret kararının tarafına usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğini, bu karara karşı Bölge İdare Mahkemesi nezdindeki itirazının usulüne aykırı yapılan tebliğ tarihi esas alınarak süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştü; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama taleplerinde bulunmuştur.

46. Bakanlık tarafından sunulan görüşte, tebliğ çıkaran makamların itiraza konu karardan başvurunu bilgilendirmek amacıyla gerekli özeni gösterip göstermediğinin değerlendirilmesi ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde takdirin Anayasa Mahkemesinde olduğu ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

47. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

49. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34). Mahkemeye erişim hakkı, ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (*Ali Atlı*, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

50. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (*Mohammed Aynosah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

51. Somut olayda ilk derece mahkemesi kararına karşı üst derece yargı mercii sıfatıyla Bölge İdare Mahkemesi nezdinde yapılan itiraz başvurusunun süre aşımından reddedilmesi nedeniyle başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

52. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini; kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

53. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsızlaştırmadıkça -hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak- mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen süre kurallarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, § 38).

54. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

55. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

56. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

57. Başvurucunun ilk derece mahkemesi kararına karşı yaptığı itirazın otuz günlük itiraz süresinin geçirildiği gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin Bölge İdare Mahkemesi kararının 2577 sayılı Kanun'un eski 45. maddesinin 2. fıkrasına (bkz. § 31) dayandığı görülmektedir. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

58. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Maddede, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

59. Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyumsuzlukların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını, hukuk alanında etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelerle bağlanmıştır. Bu itibarla kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması, yukarıda belirtilen sakıncaları bertaraf ederek hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması gibi önemli ve meşru bir amaca hizmet eder.

iii. Ölçülülük

60. Bireysel başvuruya konu olayda, ilk derece mahkemesi kararına karşı yapılan itiraz başvurusunda Bölge İdare Mahkemesinin otuz günlük itiraz süresini MERNİS adresine yapılan tebliğ tarihinden başlatarak itirazı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığının incelenmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

61. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak Anayasa'nın 13. maddesinde

yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir.

62. Kanun yoluna başvuru süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvuruda ikincillik ilkesi gereği, kanun yoluna başvuru süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, kanun yoluna başvuru süresinin hangi tarihten başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir. Bu itibarla derece mahkemelerinin kanun yoluna başvuru süresinin başlangıcına esas aldıkları tarihi belirlerken kullandıkları kriterler, somut olay yönünden bu kriterlerin kabul edilebilirliğine ve uygulanabilirliğine dair yorum ve değerlendirmeleri mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır.

63. Bu bağlamda derece mahkemelerinin kanun yoluna başvuru süresinin başlangıcına esas aldıkları kriterlerden biri de tebliğ tarihidir. Tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirim ve bu bildirim usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir (AYM, 13/11/2014, E.2013/95, K.2014/176).

64. Yetkili makamların tebliğ işlemlerini yürütürken gerekli özeni göstermemesi nedeniyle muhatabı tebliğ konusuna vâkıf olamayabilir. Böyle bir durumda kanun yoluna başvurma süresinin hak sahibinin henüz başvuru hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut olayın özel koşulları çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir tarihte işletilmeye başlanması kişinin kanun yoluna başvuru imkânını zayıflatabileceğinden hakkın varlığını anlamsız kılabilir ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçsüz hâle getirebilir (Benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Yaşar Çoban* [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 65).

65. Bu itibarla başvurusunun kanun yolu incelemesi amacıyla üst mahkemelere taşımak istediği yargı kararından haberdar edildiği hususu herhangi bir tereddüte mahal bırakmayacak şekilde açık ve net olarak görülmelidir. Dolayısıyla yetkili makamların kanun yolu başvurusuna konu yargı kararı hakkında muhatabını bilgilendirmek -keza yargı merciinin de kanun yolu incelemesi için öngörülen sürenin başlangıcına esas aldığı tarih itibarıyla başvurusunun incelemeye konu karardan haberdar olduğunu belirlemek- amacıyla her bir somut olayın özel koşullarının da gerektirdiği özeni gösterip göstermediğinin tespiti, mahkemeye erişim hakkına yönelik güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının ortaya konulması bakımından önem arz etmektedir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

66. Başvurucu, itiraza konu mahkeme kararının tarafına usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğini ileri sürmekte; itiraz süresinin başlangıç tarihi olarak usulüne aykırı olarak yapılan tebliğ tarihinin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

67. Somut olayda başvuruçunun dava dilekçesinde tebligat adresi olarak çalıştığı kurum (işyeri) adresini gösterdiği ancak yargılama safhasında yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararına karşı yaptığı itirazın reddine dair Bölge İdare Mahkemesinin 29/6/2012 tarihli kararının işyeri adresine çıkarılan tebligatının iade edilmesi üzerine yeniden MERNİS adresine tebliğe çıkarıldığı ve MERNİS adresinde bizzat başvuruçuya tebliğ edildiği tespit edilmiştir (bkz. §§ 16, 17). Yargılamanın devamı sürecinde itiraz incelemesine konu esas hakkındaki 27/2/2013 tarihli kararın da aynı adrese (bkz. § 19) tebliğe çıkarıldığı ancak bu kez tebliğ zarfı üzerindeki adresin sokak ismi ve kapı numarası kısımları tebliğ memuru tarafından düzeltildikten sonra belirlenen yeni adreste (bkz. § 20) tebligatın 7201 sayılı Kanun'un 21. madde hükmüne göre gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Tebligat tutanağına "*Adreste kimse bulunmaması üzerine adresin kapalı olma sebebi komşusu E.A.'ya soruldu. Muhatabın işte olduğunu beyan edip beyanını imzadan kaçındı. Tebliğ imkânsızlığı sebebiyle mahalle muhtarına tebliğ edildi. Kapısına iki nolu haber kağıdı yapıştirılarak komşusu E.A.'ya haber verildi.*" şerhi düşülerek 29/3/2013 günlü şerhin altının tebliğ memuru tarafından imzalandığı görülmektedir.

68. Başvuruçunun Bölge İdare Mahkemesine sunduğu 8/7/2013 tarihli itiraz dilekçesinde ileri sürdüğü temel iddianın usulsüz tebligat nedeniyle 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca karardan haberdar olduğu tarihe göre itiraz süresinin başlatılarak talebinin esastan incelenmesi gerektiği hususuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

69. Başvuruçunun itiraz dilekçesinde tebligatın usulsüzlüğü iddiaları çerçevesinde dava dilekçesinde gösterdiği işyeri adresi yerine güncel olmayan MERNİS adresine tebligat çıkarılmış olması, 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre gerçekleştirilen tebligatta komşusu olduğu şerhi düşülen şahsın farklı bir sokakta ikamet etmesi hususlarını ileri sürdüğü görülmektedir.

70. Bireysel başvuruya konu olayda başvuruçunun yargılama sürecinde adına çıkarılacak tebligatların dava dilekçesinde gösterdiği adreste gerçekleştirileceği yönündeki beklentisi makul kabul edilebilir. Bununla birlikte daha önce işyeri adresine yapılan tebligatın iade edilmesi sebebiyle başvuruçuya MERNİS adresinde bir kez tebligat yapıldığı, başvuruçunun MERNİS adresinde gerçekleştirilen bu tebligat üzerine bundan sonra yapılacak tebligatlar yönünden hangi adresinin kullanılmasını istediğiyle ilgili derece mahkemesine bir geri bildirim olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu aşamadan sonra MERNİS adresine tebligat yapılmasının başvuruçunun açısından somut olayın özel koşullarında öngörülebilir bir durum olduğu sonucuna varılmıştır.

71. Öte yandan itiraz incelemesine konu kararın bir önceki tebligatta MERNİS adresi olarak tespit edilen adrese (bkz. § 19) tebliğe çıkarıldığı ancak bu adresin güncel MERNİS adresi olmadığı görülmekte ise de söz konusu adresteki sokak adı ve bina numarası kısımlarının tebliğ memuru tarafından el yazısıyla düzeltildiği, bu şekilde düzeltilen yeni adresin (bkz. § 20) başvuruçunun güncel MERNİS adresi olduğu, nitekim yargılamanın ilerleyen safhasında bu adreste kendisine başka bir tebligatın da yapıldığı tespit edilmiştir (bkz. § 25). Bu itibarla tebliğe yetkili makamlarca, tebliğ yapılması öngörülen MERNİS adresinin tebliğ zarfı üzerinde doğru ve güncel bir şekilde belirtilmesi noktasında gerekli özenin gösterildiği anlaşılmıştır.

72. Bununla birlikte başvuruçunun 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca yapılan tebligatta komşusu sıfatıyla tebligatın haber verildiği belirtilen şahsın

farklı bir sokakta ikamet ettiğini ileri sürdüğü, bu iddiasını ispata yönelik olarak 8/7/2013 tarihli muhtarlık yazısını itiraz dilekçesi ekinde Bölge İdare Mahkemesine ibraz ettiği, bu suretle esasen tebliğ zarfı üzerinde yazılı adres doğru olsa dahi tebliğ memuru tarafından fiilen gidilen adresin doğru olmadığı iddiası noktasında resmî bir belgeyi Bölge İdare Mahkemesine sunduğu anlaşılmaktadır. Buna rağmen yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre tebligatın usulüne uygun olup olmadığına ilişkin ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren bu esaslı iddianın Bölge İdare Mahkemesi kararında değerlendirilmediği görülmektedir. Dolayısıyla Bölge İdare Mahkemesinin itiraz süresinin başlangıcına esas aldığı tebliğ tarihi itibarıyla başvurunun itiraz istemine konu yargı kararından haberdar olup olmadığına tespiti noktasında somut olayın özel koşullarında gerekli özen yükümlülüğünü yerine getirdiğinden söz edilemez.

73. Bu itibarla Bölge İdare Mahkemesinin başvuru tarafından ileri sürülen iddialar çerçevesinde itiraza konu kararın tebligatının usulüne uygun yapıp yapılmadığına yönelik hiçbir araştırma yoluna gitmeksizin ya da değerlendirmede bulunmaksızın ihtilaf konusu tebligattaki tebliğ tarihinden itibaren itiraz süresinin başlatılması şeklindeki yaklaşımının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde olmadığı ve başvurunun mahkemeye ulaşmasını aşırı derecede zorlaştırdığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

74. Açıklanan nedenlerle başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

75. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

76. Başvuru, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi talebinde bulunmuştur.

77. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

78. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

79. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. İdare Mahkemesine (E.2012/513, K.2013/517) GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/10/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Rıdvan GÜLEÇ